

**NECİP FAZİL KISAKÜREK'İN
SEYYİD TÂHÂ'L-HAKKÂRÎ'NİN
HAYATINI ANLATIMI VE KABRİNİ
ZİYARETİ**

Yrd. Doç. Dr. İbrahim BAZ

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN SEYYİD TÂHÂ'L-HAKKÂRÎ 'NİN HAYATINI ANLATIMI VE KABRİNİ ZİYARETİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim BAZ¹

*"Şemdinli dağlarının içtim nur çeşmesinden
Kurtuldum akreplerin ruhumu deşmesinden"*

Özeti

Türk Edebiyatının 20. Yüzyıldaki zirve şahsiyetlerinden biri olan Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983) 1934 yılında otuz yaşında iken âlim ve ârif Abdülhakîm-i Arvâsî(ö.1943) ile tanışır. Bu tanışma onun için tasavvuf kültürüyle ve daha önemlisi kendisiyle tanışmanın kapısı olur. Bu nedenledir ki daha sonra O ve Ben şeklinde ismini değiştirdiği kitab, ilk baskısında Büyük Kapı ismiyle yayınlanmıştır. Necip Fazıl, Büyük Kapı'dan geçtikten sonra onun mana dünyasının merkezinde tasavvuf kültürü yer almıştır. Kendisine bu mana kapısını aralayan hocası Abdülhakîm-i Arvâsî'yi hayatta iken İstanbul'da vefatından sonra da Ankara'nın Bağlum Köyü'ndeki mezarında her fırsatta ziyaret etmiştir. Onun ölümünün güneşinin batması olarak tanımlamıştır.

Necip Fazıl hocasının silsilesinde yer alan birçok söfiye şiirler yazmış, onların hayatlarını kitaplarında edebi bir üslup ile kaleme almıştır. Bu sevgisinin bir neticesi ve nişanesi olarak hocasının hocası olan Seyyid Fehim-i Arvâsî'nin kabrini 1975, Taha'l-Hakkârî'nin kabrini ise 1976 yılında ziyaret etmiştir. Bu ziyaretini şu beyitle özetlemiştir

*Şemdinli dağlarının içtim nur çeşmesinden
Kurtuldum akreplerin ruhumu deşmesinden*

Tebliğimizde Necip Fazıl'ın hayatından hareketle Taha'Hakkârî'ye uzanan seyri, onun hayatını anlatım üslubunu ve kabrini ziyaretini ele almaya çalışacağız.

¹Şırnak Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri

Abstract

Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983), one of the most preeminent figures of the 20th century of Turkish Literature, meets with scholar and wise Abdülhakim-i Arvasi (1943), in 1934 when he was 30. This meeting is a door for him to meet with the culture of sufism and with himself. Therefore; the book, whose name he changed later as 'He and Me', is published with the name 'The Great Door' in its first edition. After passing the 'Great Door', culture of sufism is in the center of Necip Fazıl's world of sense. Necip Fazıl visited his master Abdülhakim-i Arvasi, who opens out this world of sense for him, both in İstanbul when he was alive and after his death in his tomb in Ankara, Bağlum Village. His death means the sunset of his life for Necip Fazıl.

Necip Fazıl wrote poems for lots of sufi people who were in the sequence of his master and he wrote their lives with a literary style in his books. As a sign and result of this love, he visited the tomb of Seyyid Fehim-i Arvasi, who is the master of his master, in 1975, and the tomb of Taha'l-Hakkari in 1976. He summarized this visit with this couplet:

*I drank out out light fountain of Şemdinli mountains
I got rid off scorpions' opening up my soul.*

In our paper, we will try to handle Necip Fazıl's life, sytle and visit of tomb based on his life to Taha'l Hakkari.

1. Giriş

Cumhuriyet dönemi edebiyatımızın en büyük şair ve yazarlarının başında gelen Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet ile birlikte iki önemli sembol şahsiyetten biridir. Onun cesurca dile getirdiği ve eserlerine yansıttığı İslamî kimliği, kendisinden sonra gelen aynı dünya görüşüne sahip yazar ve şairlerin gözünde onun öncü ve üstad olarak kabul edilmesine neden olmuştur. Necip Fazıl'daki bu kimliğin oluşmasında ve bir ömür boyu davasını sürdürmesinde Şeyh Abdülhakim-i Arvasî (ö.1943)'nin² dönüştürücü bir rolü olmuştur. İşte bu nedendir ki Necip Fazıl'ın dindarlık anlayışının zahirinde ve arka planında da-ima tasavvufî düşüncenin derin izleri görülmektedir.

² Hayatı ve tasavvufî görüşleri hakkında geniş bilgi için bkz. İbrahim Baz, *Abdülhakim-i Arvasî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, AÜSBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1996.

Fransa'da almaya başladığı eğitimi yarıda bırakarak Türkiye'ye dönen Necip Fazıl'ın sahip olduğu büyük zeka, onun köşesinde oturan ve sıradan bir hayat yaşayan insan olarak kalmasına izin vermemiştir. Yaşadıklarını daima zirvelerde yaşamıştır. Düşünen bir kafanın açıklığını çektiği hakikat arayışı, derin bir kalbin çektiği sonsuz ıstırap, kendi ifadesiyle akıl dışının ağrmasına neden olmuştur³. Hatta Fransa'dan kalan bohem alışkanlıklar deneniyle yalan ve yanlış yerlerde hakikat ve huzur aramıştır.

Necip Fazıl, bir kış günü akşamı bankadan çıkıp Eminönü'nden bindiği Şirket-i Hayriye vapurunda o güne kadar görmediği ve tanımadığı, bilinmeyen bir adam, bilmediği ancak nerede diye içinde alevini taşıdığı "yaşanmaya değer hayat"ın kapısının varlığından haberdar eder. Kendinden emin ve her tavırda bir sükûn ve huzur hali taşıyan ve yaşayan, dört köşe görünüşlü ve Hızır tavrılı bu adam, sebepsiz yere dini ve Allah'ı anlatmaya başladığı karşısındaki Necip Fazıl'ın, "Zamanımızda irşada ehliyetli bir kimse var mı? Böyle birini tanıyor musun?" sorusu üzerine kapının yerini tarif eder: "Zamanımızda böyle bir kimse var... Böyle bir kimse değil, büyük bir kimse var. Beyoğlu Ağacamünde.. Cumaları orada ders verir.. Abdülhakim Efendi Hazretleri" ve ardından bir büyük tembih: "Orada dinleyecekleriniz halk için, nâs için söylenen sözler. Siz o sözlerin içine girmeye ve ötesindeki hikmete ulaşmaya bakın!"⁴ Necip Fazıl o sıralarda bir bankanın muhasebe müdür muavinidir.

İşte bu yol göstericinin işaretiyle 1934 yılında Beyoğlu Ağa Camii'nde yaptığı ilk görüşme ve ardından Eyüp Gümüşsuyu'ndaki Kaşgarî Dergahı'nda yaptığı ikinci görüşme Necip Fazıl'ın hayatında derin izler bırakır. Kaşgarî Dergahı'nda yapılan görüşmede yanında Mesnevî şârihi Abidin Paşa'nın torunu Abidin Dino da vardır. Camide karşılıklı sohbet başlar. Necip Fazıl, Bahriye Mektebindeki hocası İbrahim Aşkî Bey'in tavsiyesiyle okuduğu Semerâtü'l-Fuâd ve Nakşî divânından bahsedince, Abdülhakim Efendi, Necip Fazıl'ın aklını dağıtılan bir söz söyler: "Bu iş kitapla olmaz. Akılla da varılmaz. Hiç yemeğin lezzeti çatal bıçakla aramp bulunabilir mi?"⁵

Necip Fazıl bu görüşmelerde en çok Abdülhakim Efendinin nazarlarından etkilenir. Görüşmenin tesirini şu şiirle özetler:

³ Kısakürek, Necip Fazıl, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, s. 5

⁴ Kısakürek, *O ve Ben*, s. 83-84; Kısakürek, *Babâî*, s. 161.

⁵ Kısakürek, *O ve Ben*, s. 97; Kısakürek, *Çöle İnen Nup*, s. 20.

*Bana yakan gözlerle bir kerecik baktınız
Ruhumu büyük temel çivisini çaktınız⁶*

Bu görüşlerden sonra Necip Fazıl Kısakürek, o güne kadar zahiri bilgisine vakıf olduğu tasavvufun hakikatine kulaç atmaya başlamıştır. Ondaki kendini tanıma ve hakikat arayışının kapılarını açan ve bohem hayatın girift sokaklarından kurtulma kılavuzluğunu yapan Abdülhakîm-i Arvâsî'nin⁷ en büyük eseri, Necip Fazıl olacaktır. Otuz yaşında gerçekleşen bu tanışmanın Necip Fazıl'ın bireysel hayatında, ardından onun önderliğinde içtimâi planda bir inkılap tesiri olmuştur. Kendi hayatındaki tesiri şu şekilde özetler:

*Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum
Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum⁸*

1934 yılında başlayıp 1943 yılında hocasının vefatı ile madde planında sona eren Abdülhakîm-i Arvâsî ile iletişimi, 1943 yılından sonra 25 Mayıs 1983 tarihinde kendi vefatına kadar mana planında devam etmiştir⁹. Hayatta olduğunda sıklıkla ziyaretine gittiği hocasının vefatını dünyadaki güneşinin batması olarak kabul etmiş ve bu tarihten sonrada her Ankara'ya gidişinde mutlaka onun kabrini ziyaret etmiştir.

Yalnız hocasına değil tasavvufi silsilede yer alan bütün üstadlarının hatıralarını hayırla yad etmiş, onların hayatlarını anlatan eserler kaleme almıştır¹⁰. Eserlerinde aşık ve arka planda göztüken tasavvufi soluk nedeniyle zamanın önde gelen bir çok yazar ve şairden eleştiriler alır. Yaşar Nabi, Necip Fazıl için "bir mısrası bir millete şeref verecek şâir", Hasan Âli Yücel ise "hakkında her vasfın âciz kaldığı şâir"¹¹ derken kendisindeki büyük değişimden ve en öne Müslüman kimliğini koyduktan sonra nice şâir dostları kendisinden uzaklaşır ve artık ona "Sanatına kıyan geri adam" yaftasını takarlar. Lakin Necip Fazıl bunları önemsemez ve aslında yukarıda naklettiğimiz Yaşar Nabi'nin sözlü başta olmak üzere kendisinin Müslüman kimliğini bayraklaştırmadan önceki haline

⁶ Kısakürek, Çile, 1995, 77.

⁷ Necip Fazıl Kısakürek'in tasavvufi hayat ile tanışması ve dönüşümü için bkz. Hilmi Uçan, "Tasavvufun de-ğıştirici Yünü, Necip Fazıl ve Ehl-i Sünnet Anlayışı", *Hece (Necip Fazıl Özel Sayısı)*, Ocak 2005, sy. 97, s. 140; İbrahim Baz, "Bir Derviş Olarak Necip Fazıl Kısakürek" *Yenişafak*, 22 Mayıs 1998; İbrahim Baz, "Necip Fazıl Kısakürek (ö.1983) ve Tasavvuf, *Tasavvuf*, Ocak-Haziran 2003, sy. 10, S. 331-341.

⁸ Çile, 1995, 35.

⁹ Necip Fazıl vasiyetinin 5. maddesinde hocası Abdülhakîm-i Arvâsî'nin mezarının bulunduğu Bağlum köyüne defnedilmesini istemiştir. Bkz. Kısakürek, Necip Fazıl, *Esselam*, İstanbul 1997, s. 140.

¹⁰ Bkz. Kısakürek, *Velîler Ordusunda 333-Halkadan Pımlılar*, İstanbul 2007, Necip Fazıl bu eserde 333 erkek ve kadın sufinin kısa ve öz şekilde edebi bir üslup ile hayatlarını anlatır.

¹¹ Kısakürek *Edvâli*, s. 247.

methiyeler dizenerin tamamının sözlerini “*teneke madalyalar*” olarak kabul eder.¹² Necip Fazıl’a önceleri “*Büyük Şair*” denilirken, kendi ifadesiyle her şeyi kaybedip Allah’ı bulduktan sonra¹³ zaman içinde “*Sabık Şair*” hatta “*Mistik Şair*” denilmiştir. Ancak o aradığını bulmuş, bulduğunu bilmıştır. Ona göre artık hayatın ve sanatın gayesi bellidir.

*Anladım işi, sanat Allah’ı aramakmış,
Marifet bu gerisi yalnız çelik çomakmış...¹⁴*

Necip Fazıl’ın düşünce, duygu ve aksiyon hayatındaki bu köklü değişimin merkezinde durması itibarıyla Abdülhakîm-i Arvâsî’yi kendi hayatına doğan bir nur gibi kabul eder. İşte bu nedendir ki “Çöle İnen Nur” isimli siyer kitabını, kendinin gönül çölüne inen ve orayı “Medine’ye” çeviren hocası Abdülhakîm-i Arvâsî’ye ithaf etmiştir. İthaf yazısı şu şekildedir:

“Eserimi...”

Her yıldızla her yıldız arası yollar ve yönler kadar çok ve dolaşık...

Dünya yolları ve yönlerinden...

Biricik ulaştırıcı yolu ve eriştirici yönü bana gösteren...

Oluz taşımından sonraki hayatıma temel atan...

“Altın Halka”nın asrımızdaki büyük Kutbu...

Efendim, irşad edicim, can kurtarıcım...

Esseyyid Abdülhakîm-i Arvâsî Hazretleri’nin yüce ruhaniyetine ithaf ediyorum... 26 Mayıs 1972”¹⁵

Necip Fazıl için Anadolu coğrafyasında üç kabrin bulunduğu üç mekan büyük önem arz etmektedir. Bunlar hocası Abdülhakîm-i Arvâsî’nin kabrinin bulunduğu Ankara’ya bağlı Bağlum, Seyyid Fehim Arvâsî’nin kabrinin bulunduğu Bahçesaray(Müküs)’e bağlı Arvas (Doğanyayla)ve Seyyid Tâhâ’l-Hakkâri’nin kabrinin bulunduğu Şemdinli’ye bağlı Nehri (Bağlar)’dir. Şimdi sırayla Necip Fazıl’ın bu mekanları ziyaretini görelim.

2. Bağlum’da Abdülhakîm-i Arvâsî’nin Kabrini Ziyareti

Necip Fazıl, sürekli olarak şekle ve kabuğa bağlı özden ve ruhtan uzak

¹² Kısakürek, *O ve Ben*, s. 70.

¹³ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, s. 8.

¹⁴ Kısakürek, *Çöle*, s. 39.

¹⁵ Kısakürek, *Çöle İnen Nur*, s. 3.

kaba softa bir dervişlik anlayışını eleştirmiştir. Hatta onun dervişliği zamanında ki dervişlerden de farklı yüzyılın yeni bir derviş prototipidir.

Hayatında olduğu gibi vefatından sonra da Abdülhakim Arvâsî'ye müthiş bir bağlılığı olmuştur. Ondan "Efendi Hazretleri" diye bahsetmiştir.

Necip Fazıl, Ankara'ya her gelişinde hiçbir işe başlamadan önce, mut-laka Bağlum'a, Abdülhakim Efendinin ziyaretine gider ve ondan sonra ne yapacaksa onu yapardı. İster siyasilere davet etsinler, ister konferans veya bir ziyaret olsun bu kural hiç değişmezdi. Rasim Özdenören ile yaptığımız bir görüşmede bu ziyaretlerle ilgili şu anekdotları anlattı:

"Ankara'ya geldiğinde daima ben, Akif İnan, Nuri Pakdil, Erdem Beyazıt, Cahit Zarifoğlu ve Reşat Aksoy karşılar ve hep beraber Bağlum'a giderdik. Birkaç defa Tâhâ Akyol da bu ziyaretlere katıldı. Genellikle Reşat Aksoy'un arabasıyla gidilirdi.

Bir gün yine Bağlum'a gittik. Abdülhakim Efendi'nin mezarının başına her vardığımızda olduğu gibi, Necip Fazıl sanki ilk defa geliyormuşuz gibi 3 Fatıha ve 11 İhlas okumamızı söyledi. Okuduk ve sonra bize mezarlığın dışına çıkmamızı ve kendisine bakmamamızı söyledi. Bizde mezarlığın dış kapısına kadar çıktık ama, merakımızı yenemeyerek hepimiz de baktık. Üstad okuduğu dualardan sonra elini yüzüne sürdü ve sanki secde eder gibi mezarın önüne kapandı. Belki 10, belki 20 veya 25 dakika öylece kaldı. Biz, sessizlik içerisinde izledik. Sonra kalktı ve yanımıza geldi. Yüzüne dikkatlice baktım, bembeyaz kireç gibiydi. O zamanlar bana öyle geldi ki, Üstad alını yere koyduğu anlarda, sanki Abdülhakim Efendiyle görüşmüş, konuşmuş gibiydi"¹⁶.

Necip Fazıl'ın böylesine bağlı olduğu hocasının kabri o denli önemlidir ki sıklıkla ziyaret ettiği bu mekanı ebedî istirahatgâhı olarak düşünmüş ve vasiyetinin 5. maddesinde bu dile getirmiştir: Necip Fazıl vasiyetinin 5. maddesinde hocası Abdülhakim-i Arvâsî'nin mezarının bulunduğu Bağlum köyüne defnedilmeyi istemiştir.

*"Nasıl, nerede ve ne şekilde öleceğimi Allah bilir. Fakat imkan âleminde en küçük pay bulduğukça, biricik dileğim Ankara'da Vağlum Nahiyesindeki yalçın mezarlıkta, Şeyhimin civarına defnedilmektir. Elden gelen yapılınsı."*¹⁷

¹⁶ 21 Nisan 2001 Cumartesi günü akşamüzeri Kızılay'da Birleşik Kitabevi'nden evlerine kadar yaklaşık 1 saat yürüyerek bu hatırayı nakleden Rasim Özdenören Beyefendiye teşekkür ediyorum.

¹⁷ Bkz. Kısakürek, Necip Fazıl, *Esselam*, s.140.

*Necip Fazıl bu vâsiyetini bir şiirle de dile getirmiştir:
Hayat bir zar içinde hayat örten bir zar
Bana da hayat yeri Bağlum Köyü'nde mezar¹⁸*

Necip Fazıl'ın hocasına bu bağlılığı yalnız onunla kalmamış, hocasının tüm hocalarına, silsilede yer alan tüm meşayihle sonsuz hürmet ve muhabbet beslemiş ve onların hayatlarını modern bir silsilenâme ve tezkire sayabileceğimiz "*Başbuğ Velilerden 33-Altın Silsile*" ismiyle kitaplaştırmıştır. Bu eser Hz. Peygamber'den Abdülhakîm-i Arvâsî'ye kadar silsilede yer alan otuz üç kişinin hayatını kendi üslubu ile anlatmaktadır. Buna ilave olarak "*Velilerden Ordusundan 333-Halkadan Piriltılar*" isimli bir kitap daha kaleme alarak tasavvuf tarihinin hemen bütün sûfilerinin hayatlarını anlatmıştır. Ona göre tasavvufî hayat Allah Rasulu ile başlamıştır. Tasavvuf, "O'nun ruh emanetidir. Tasavvuf O'nun batınıdır. Tasavvuf O'nun özüdür... O, kâinatın varlık sebebi, Allah'ın sevgilisi ve insan ehramının son noktasıdır."¹⁹

3. Arvas'ta Seyyid Fehim Arvâsî'nin Kabrini Ziyareti

Necip Fazıl 1975 yılında Abdülhakîm-i Arvâsî'nin akrabalarından Muhib Işıklar ile Ağustos ayının sonlarında buluşur ve sohbet ederler. Sohbetle Muhib Işıklar Van'a gideceğini söylediğinde Necip Fazıl'ın aklına da oraya gitmek fikri gelir.

25 Ağustos Pazar günü karayolu ile Ankara'ya gitmeye oradan da 27 Ağustos Salı günü uçakla Van'a gitmeye karar verirler. Bu plan üzere Pazar günü Ankara'ya varurlar. Pazartesi günü Bağlum'a Abdülhakîm-i Arvâsî hazretlerinin kabrini ziyarete giderler. Necip Fazıl, kabrin başına varıp ayakucu tarafında durarak dua ve niyazda bulunur. Muhib Bey uzakta kalır. Necip Fazıl, niçin uzakta kaldığını sorduğunda "haya" ettiğini söyler. Necip Fazıl bu durumda kendinin pervasızlığına ve hayâsızlığına hükmeder.

27 Ağustos Salı günü Ankara'dan havayoluyla Van'a giderler. Van'da İl müftüsü Mehmet Kasım Arvas ve Arvâsî ailesinden bazı kişiler tarafından karşılanılır. Bu ziyaret, Necip Fazıl'ın Van'a dördüncü ziyaretidir. İlk ikisi konferans, üçüncüsü Seyyid Fehim Arvâsî'nin torunu Mehmet Kasım Arvâsî'yi ziyaret içindir. Dördüncü ziyaret Necip Fazıl'ın talebi üzerine kimseye duyurulmaz ve

¹⁸ Kısakürek, Çile, 1995, 308.

¹⁹ Kısakürek, *Banu Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, s. 107.

yalnız Arvâsî ailesinden az bir gruba haber verilir. Said Arvas ve Şemseddin Arvas bunlardan ikisidir. Akşam yemeği için Said Arvas'ın evine giderler. Necip Fazıl'ın talebi üzerine Abdulkâkîm-i Arvâsî'nin otuz yıl hizmetkarlığını yapmış olan Şakir Bey de Gürpınar'dan bir araba ile alınarak getirilir. Gece boyu Abdulkâkîm-i Arvâsî ile geçen tatlı günlerin hatıraları anlatılır²⁰.

28 Ağustos Çarşamba sabahı Van'dan Arvas'a doğru yola çıkarlar. Araçta Necip Fazıl'ın yanında şoför Süleyman ve Muhip Işıklar, arka tarafta ise Şakir, Müftü Mehmet Kasım Arvas ve Arvâsî ailesinden yaşlı bir zat olmak üzere altı kişilik bir ziyaretçi grubu vardır. Van ile Arvas arası 140 km'dir. İlk 30 km asfalt, kalan yol stabilize dir. Yolda dağlardan düşen kaya parçaları, karayolları ekiplerince dinamitlerle parçalanarak yol açılır. Müküs (Bağçasaray)'a vardıklarında Arvas'a 15 km kalmıştır. Ancak yol bozukluğundan dolayı bir saatlik mesafedir. O tarihte Müküs'ün nüfusu 1700 civarında ve 200 haneden biraz fazladır. Müküs'ten Arvas'a yol alırken Muhip Bey tıpkı Abdulkâkîm-i Arvâsî'nin huzurunda söylediği gibi ilahiler söyler. Bir saatin sonunda Arvas'a varılır.

Yola 40-50 metre mesafede bulunan Seyyid Fehim Hazretlerinin mescinin ve mezarının bulunduğu noktaya Necip Fazıl ancak yol arkadaşlarının kollarına tutunarak ulaşabilir. Mezar'ın ayakucuna oturur. Kendi ifadesiyle mezarın bulunduğu yer "Nur yatağı ve cennetten bir penceredir"²¹. Necip Fazıl, o tarihte I. Dünya Savaşı yıllarında köye saldıran Ermeniler tarafından kırılan Seyyid Fehim hazretlerinin mezar taşının da orada durduğunu kaydeder²².

Seyyid Fehim Hazretlerinin kabrini ziyaret ettikten sonra hemen yakında bulunan onun torunlarından İbrahim Arvas'a ait bir konağa geçerler ve öğle yemeği yerler. Ardından tekrar Van'a ulaşabilmek amacıyla yola koyulurlar. Yolda Müftü Kasım Arvas, Necip Fazıl'a Seyyid Fehim'in mezarının daha aşağısında hicri 676 tarihinde Bağdat'tan ayrılarak Anadolu'ya gelen ve bir süre dolaştıktan sonra Van üzerinden gelerek Arvas köyünün kuran Arvâsîlerin cediti olan Muhammed Kutup'un mezarının bulunduğunu ancak meşakkatten dolayı kendisini oraya götürmediklerini söyler. Bunun üzerine Necip Fazıl keşke götürseydiniz diye mukabelede bulunarak üzüntüsünü dile getirir. Dönüş yolunda Muhip Bey yine ısrar üzerine ilahiler ve kasideler söyler. Şakir Efendi'yi Gürpınar'a bırakarak Van'a dönerler. O akşam Müftü Kasım Arvâsî'nin evinde kalırlar. O akşam kendisine Seyyid Tâhâ hazretlerinin şu duası öğretilir:

20 Kısakürek, Rapor 1-3, 146-148.

21 Kısakürek, a.g.e, s. 149-157.

22 Kısakürek, a.g.e, s. 157.

"Allah bizi şöret belâsından, şeytan iğvasından ve düşman şerrinden korusun"²³

Dönüş yolunda Necip Fazıl, ziyaretin kendisinde bıraktığı en büyük tesirini yüklerini atmışçasına müthiş bir "hafiflik" halinin olduğunu ifade eder ve bunu şu şekilde dile getirir:

"O kadar hafifim ki uçak beni uçurmuyor, ben onu uçuruyorum"²⁴

4. Nehri'de Tâhâ'î-Hakkârî'nin Kabrini Ziyareti

Necip Fazıl Kısakürek hayatına yön ve anlam katan ustası Abdülhakim-i Arvâsî'nin mezarının bulunduğu Ankara'nın Bağlum köyü, Seyyid Fehim Hazretlerinin kaennini bulunduğu Arvas ve Seyyid Tâhâ'î'nin kabrinin bulunduğu Nehri'yi kendi hayatı açısından üç önemli nokta olarak ifade ederek bu üç nokta arasında çizgiler çizerek bir uçgen oluşturur. Öna göre uçgenin başlangıç noktası Nehri'dir.

Necip Fazıl, Arvas ziyaretinden ziyadesiyle etkilenmiş ve çizdiği uçgeni tamamlamak amacıyla Milli Türk Talebe Birliği'nin Ankara, Kayseri, Adapazarı, Izmit gibi birçok ilde düzenlediği konferanslara kendisiyle birlikte yol arkadaşlığı eden Muhip Bey'e 7 Haziran 1976 tarihinde Nehri'ye gümeyi teklif eder. Muhip Bey teklifi kabul eder ve Van'da yaşayan Arvâsilere duyurur. 11 Haziran günü Nehri dönüşünde Van'da Milli Türk Talebe Birliği tarafından bir konferans tertip edilmesi kararlaştırır.

7 Haziran 1976 tarihinde uçakla Van'a vardıklarında yüz civarında bir araç konvoyu ile karşılanır Necip Fazıl Kısakürek. Onlarla kısa bir hasbihalden sonra müftü Mehmet Kasım Arvas'ın evine misafiri olurlar. Geç vakte kadar Necip Fazıl evin büyük salonunu dolduran kalabalığa konuşma yapar. Ertesi gün Müftü Mehmet Kasım Arvas ve şoförü, kardeşi Şemseddin Arvas, Said Arvas, tüccar Kadri Perihanoglu(ö 2003) , Enver Ekinci, Muhibullah ve Necip Fazıl'dan oluşan 8 kişilik grup Nehri'ye doğru yola çıkarlar. Gürpınar, Başkale, Yüksekova istikametinden Semdinli'ye doğru yol almaya başlarlar. İkinci araç Hoşab beldesini geçtiğinde Müftü Mehmet Kasım Arvas, Abdurrahman Kutup hazretlerinin kabrini ziyaret etmek için araçlarını durdurur. Necip Fazıl araçta kabri birkaç kişi ziyareti yaparak tekrar yola çıkarlar. Başkaleye geldiklerinde Necip Fazıl hocası Abdülhakim-i Arvâsî'nin doğduğu evin bazı bozulmalara rağmen

²³ Kısakürek, Rapor, 160

²⁴ Kısakürek, Rapor, s. 160

halen ayakta olduğunu öğrendiğinde sevinir. Başkale'den ayrılarak ikindi vakti Yüksekova'ya ulasirlar

Akşam ezanından önce Şemdinli'ye varirlar. O tarihte ilçe, askeri birlikle birlikte 1300 nüfusa sahipti. Kendilerini Seyyid Tâhâ'nın soyundan gelen Mazhar Geylanî ve Sahîb Geylanî karşilar. Bir kahvehanede çaylar içilir. Akşam namazı kılınır ve evlerine misafir olunur. Akşam yemeğinden sonra Sultan Abdulhamid Han'a da gönderilen Şemdinli tütününden Necip Fazil'a ikram edilir²⁵

Necip Fazil akşam sohbetinde Şemdinli ve Nehir bölgesinin Padişah Abdülmecid zamanında Seyyid Tâhâ'ya verildiğini hatta aynı dönemde İran Şah'ının da sınırlar diğer tarafından birkaç köyü verdiğini öğrenir. Ancak Seyyid Tâhâ'nın mal ve mülke asla itibar etmediğini, hatta İran Şah'ın bediye ettiği koy-leri kısa süre sonra vefat eden babasının yerine geçen yeni şahin tekrar alması üzerine "Elhamdülillah" şeklinde mukabelede bulunduğunu öğrenir

Bir süre sonra ev sahibi Mazhar Geylanî, işlenmeli bir bahçe getirmek Necip Fazil'in önünde açılır. İçinden çıkan terliklerin Allah Resulü'ne ait olduğunu öğrenen Necip Fazil terlikleri kafasına, yüzüne ve kalbının üstüne sürer. O anda evde bulunan herkes aynı işlemi tekrarlıyor ve terlik tekrar bahçesına konularak kaldırır²⁶

Sabah olduğunda iki araçta Şemdinli'de buklularak yol alma imkânı bulunan bir kamyonete binilir. Necip Fazil soförün yanında diğerleri usta acik kasada 7 kilometrelik mesafeyi yaklaşık bir saatte alarak Köprü denilen mevkiye ulaşırlar. Oradan sonra artık araç da fayda etmediğinden yaya veya at sırtında gitme imkânı bulunur. Necip Fazil yürümeye çabısa da aylar önce ayağından geçirdiği rahatsızlığın tesiri henüz geçmemiş ve yürüyemez haldedir. Kadri Perihanoglu'nun refaketiyle bir kayanın üzerine oturur ve Sofu Tahir isimindeki bir zatın getirdiği ata binerek yola duserler. 1934 yılından 1963 yılına kadar at beslenmiş olan ve atlar bakımında geniş malumatı ve eseri bulunan Necip Fazil, onüne getirilen ata kendi başına binemeyecek kadar takatsız, atm yularını Sofu Tahir'in tutup onu yürütmesine muhtaç bir haldedir. O tarihte tam 72 yaşındadır.

Necip Fazil at üzerinde yol alırken 1936 yılında Londra'da kraliye çizmecisine yaptırılmış bir çizme ayagında, elinde kamçısı ile bindiği İngiliz atıyla Sütöce tepelerinden Eyüp semindeki Abdülhakîm-i Arvasî'nin ev olarak

²⁵ Kırakuruk, *Rapor 1-3*, s. 176-184

²⁶ Kırakuruk, *Rapor 1-3*, 186-187

kullandığı Kaşgarî Dergahı'nın avlusuna at üzerinde girişini ve hocasıyla karşılaştığında yaşadığı mahcubiyeti ve kendi ifadesiyle edepsizce tavrı hatırlar ve Nehri'ye giderken düştüğü durumu şöyle tasvir eder:

*" Nasil oldu da o huzura atla çıkabildim, o huzurda at sırtında durabildim... İşte şimdi o edep yanlışımı ödüyor, Efendimin Mürşidinin Mürşidi huzuruna at sırtında bir paçavra edasıyla çıkmaya memur edilmiş bulunuyordum. "*²⁷

Necip Fazıl bu yolda hocası Abdülhakîm-i Arvâsî ile olan yıllarını hatırlarken atın yularlarını tutan Sofu Tahir artık atın da çıkamayacağı bir noktaya geldiğinde onu attan indirir ve kendi sırtına bindirerek yola devam eder.

Bir süre sonra ulaştıkları düzlükte bulunan Seyyid Tâhâ'nın amcası Seyyid Abdullah Hazretlerinin kabrinin başında Sofu Tahir Necip Fazıl'ı sırtından indirir. Herkes ayakkabılarını çıkararak kubbenin içine çoraplarla girerler ve kabrin etrafında halka haline gelerek dua ederler. Rivayete göre Seyyid Tâhâ kabrine gelmek isteyenlerin önce amcası Seyyid Abdullah'ı ziyaret etmelerini istediğinden mezarının ondan sonraki bir noktaya kazılmasını vasiyet etmiştir.²⁸

Necip Fazıl ve beraberindekiler Seyyid Abdullah'ın kabrini ziyaret ettikten sonra kendisini çok etkileyen Seyyid Abdullah'ın torunlarına ait güzel konanın yanından geçerek Seyyid Tâhâ'nın kabrine ulaşırlar. Necip Fazıl, kabrin ayak ucuna kıvrılarak oturur. Orada mezar taşından kopan yumruk büyüklüğündeki bir taşı eline alarak yüzüne kafasına ve kalbine sürdükten sonra cebine koyar. Seyyid Muhammed Salih'in kabrini de ziyaret ettikten sonra kabrin başından ayrılırlar. Hemen yakında bulunan dergâh binası işçiliği ile dikkatini çeker. Orada çimlere üzerine oturup öğle yemeğini yerler. Ardından, Şemdinli üzerinden tekrar Van'a dönerler. İki gece Van'da Kadri Perihanoğlu'nun evinde kalan Necip Fazıl, 11 Haziran günü konferans verdikten sonra Ankara'ya döner.

Necip Fazıl'a göre hocası Abdülhakîm-i Arvâsî'nin mezarının bulunduğu Bağlum ile Arvas ve Nehri, Mekke, Medine, Buhara, Serhend gibi mübarek mekanlardandır. Hatta ona göre Arvas ve Nehri "*dünyanızı ve mananızı sulayan iki ahiret ve rahmet* çeşmesi"²⁹dir. Ancak insanlar çoğu zaman bu mekanların kıymetini ve içerdiği anlamı bilmekten uzaktadırlar. Necip Fazıl, bu kaybolmuşluğu ve kaybedilenleri bulma ve bilme ile ilgili Nehri Ziyaretini anlatırken son cümle olarak şöyle ifade eder:

²⁷ Kısakürek, *Rapor* 1-3, 191.

²⁸ Kısakürek, *Rapor* 1-3, 193.

²⁹ Kısakürek, *Rapor* 1-3, s. 139.

"Malik olduğumuzu sândığımız nice şey var ki, onları her an yeniden arayıp bulmadıkça sahiplik ne mümkün!"³⁰

Necip Fazıl Nehri ziyaretini nesir olarak, "Evet, vatanım içinde vatanımı buldum" şeklinde özetler. Necip Fazıl'ın bu mekanları "vatanım" şeklinde tanımlaması, kendisinin manen huzur bulduğu ve hakiki hayat ile bağlantı kurduğu noktalar olarak görmesindedir.

Şiir olarak ise şöyle ziyaretini şöyle özetler:

*"Şemdinli dağlarının içtim nur çeşmesinden
Kurtuldum akreplerin ruhumu deşmesinden"³¹*

5. Seyyid Tâhâ'nın Hayatı

Necip Fazıl, *Başbuğ Velîlerden 33-Altın Silsile* isimli eserinde hocası Abdülhakîm-i Arvâsî'ye kadar silsilede yer alanların hayatlarını üstün bir edebî üslup ile kaleme alarak kolay ve zevkle okunan modern bir tezkire hazırlamıştır. Onun yazısını değerlendirmek yerine özet olarak buraya almayı uygun gördük.

Nur soyundan ve Abdulkadir Geylânî torunlarından...

Hülâgu'nun Bağdat'ı talan etmesi üzerine cedleri şimâle doğru hicret etti ve Kafkasya içlerine doğru kol kol dağıldı. Kendi kolu da Anadolu'nun şark sınırına yakın yerlere kondu. Şemdinan dağlarına...

Bir Rüya görüyor:

Dağdan bol bir su akıyor ve herkes ondan içmeye koşuyor. Seyyid Tâhâ ise o gün suyu kaynağından içmek için dağın tepesine tırmanıyor. Bir de görüyor ki suyun kaynağını, Allah Rasulunu... Ve bütün sahrayı kol kol dolaşan sular, O'nun mukaddes parmaklarından akmaktadır. Seyyid Tâhâ suyu o mübarek parmaklarından ve fişkırtış noktasından içmek saadetine eriyor.

Artık bütün varlığı bu rüyaların gizlediği esrarlı vaad ve davetlerle dolu.

Abdulkadir Geylaninin türbesinde murakabe... Gelen bir hitap.

"Oğlum Tâhâ! Benim tarikatım çok büyüktür ama şimdi ehli kalmadı. Sen şimdi hemen Mevlânâ Hâlid'e teslim ol ve onun yoluna gir!"

³⁰ Kısakürek, *Rapor* 1-3, s.200

³¹ Kısakürek, *Çile*, 1995, 391.

Mevlana Hâlid Hazretleri Seyyid Tâhâ Hazretlerine hususi bir ev tutuyor ve onu seksen gün hususi bir gelişme ve olgunlaşma şekline bağlıyor. Sekseninci gün... Büyük kapı açılmıştır. Mevlana Hâlid buyuruyor:

"Arık yerine dönebilir ve irşâd makamına geçebilirsin! Yürü insanlar ve ufuklar senin.

Seyyid Tâhâ hazretlerinin kırk iki yıl devam eden irşadı Mısır çöllerinden Kafkas dağlarına kadar her tarafı içine aldı.

İran hükümdarı Mehmet Şah, Seyyid Tâhâ'dan bir muallim istiyor. Seyyid Tâhâ en ileri müridlerinden Abdurrahim'i gönderiyor. Şah Türk hududuna bitişik Mürgüvar ve Nürgüvar isimli iki zengin nahiyesi, bütün mevcudlarıyla Seyyid Tâhâ Hazretlerine bağışlıyor.

Seyyid Hazretleri bağışları şu mazeretle reddediyor:

Ben Türk tebaasındayım. Devletimin sayesinde kendimin ve yakınlarımlarımın geçimi yolundadır. Alaka ve iltifatlarınız benim için cihan değerindedir ama kabul etmekte mazurum.

Bunun üzerine Şah adı geçen Nahiyelere bağlı iki köyün arazisi vakfeder:

Mademki bunlar şeriata bağlı kimseler ve nefsleri için hediye kabul etmezler, öyleyse hediye ettiğimiz nahiyelerin iki köyünü vakfedelim. Bir de kendileri için sadece zinetti bir asa ve bir cübbe takdim edelim. ..

Seyyid Tâhâ Hazretleri gelen asa ve cübbeyi kullanmadılar. Köylere de sahip çıkmadılar.

Devrin padişahı Abdulmecid bu vaziyeti haber alınca alakandı ve Şeyh Hazretlerine ihivram ve bağlılıklarını bildirdi. Şeyh de hediyeleri sultana gönderdi.

Mukaddes emanet zincirinin otuz birinci halkası.

Bıraktığı mest edici rayihanın dumanı henüz tepemizde dağılmamış deneye kadar bir zaman noktasında ve Türk Cemiyetinin en meseleli deminde.

Sene Hicri 1269...

Ebedi vuslat sarayının davet nidasına icabet ettiler."³²

³² K. İSKAKEREK, *Başbuğ Vâhîlerinden 33-Atın Silsilesi*, s. 335-337. •

6. Sonuç

Türk Edebiyatının yirminci yüzyıldaki en büyük temsilcilerinden biri olan "Sultanu's-Şuarâ" Necip Fazıl Kısakürek, gençlik yıllarında yakaladığı şöhretin de tesiriyle yaşadığı bohem hayatından döneminin büyük sülhilerinden biri Abdülhakîm-i Arvâsi ile tanıştıktan sonra kurtulmuştur. Onun hayatındaki değişim ve dönüşüm bireysel planda kalmamış, onun vasıtasıyla Anadolu gençliğinin İslâmî ve irfânî bir perspektife sahip olmasında ve bunun davasının peşinde yürümesinde halen devam eden büyük bir etkinin oluşmasına neden olmuştur.

Necip Fazıl'ın hayatında ve eserlerinde var olan İslâmî kimlik ve söyleminin zahirinde ve arkasında tasavvufî bir soluk bulunmaktadır. Bu değişim ve dönüşümün hangi anlamlara geldiğini çok iyi bilen Necip Fazıl, vesile olan hocası Abdülhakîm-i Arvâsi'ye hayatı boyunca büyük bir saygı ve hürmet gösterdiği gibi vefatından sonra da onun mezarını sürekli ziyaret ederek bağlılık ve sadakatini göstermiştir. Ancak Necip Fazıl bunu yalnız hocasıyla sınırlı tutmamış, hocasının hocalarına da büyük bir muhabbet beslemiş ve ilerlemiş yaşında onların da kabirlerini ziyaret etmiştir.

1975 yılında Bahçesaray (Mükûs)'e bağlı Arvas (Doğanyayla) köyünde bulunan Seyyid Fehim Arvâsi'nin, bir yıl sonra 1976 yılında da 72 yaşında iken Hakkâri'nin Şemdinli ilçesine bağlı Nehri'de medfun bulunan Seyyid Tâhâ'l-Hakkârî'nin kabirini ziyaret etmiştir. Bu ziyaretin bir kısmını arabayla, bir kısmını at üzerinde bir kısmını ise yürümeye mecali bulunmadığından bir şahsın sırtında yapmıştır. Bu üç ziyaret noktası onun dünyasında Anadolu'nun üç önemli mana merkezi ve rahmet çeşmesidir.

Necip Fazıl Kısakürek'in, *mukaddes emanet zincirinin otuz birinci halkası* dediği ve *mürşidimin mürşidinin mürşidi* şeklinde tanımladığı Seyyid Tâhâ'l-Hakkârî'yi ziyareti yalnız edebiyat tarihimiz açısından önemli bir olaya değil, onun ilerlemiş yaşında meşakkatli bir yolculuğu göze alması tasavvufî terbiyede hocaya bağlılığın, sadakatın ve vefânın en güzel örneklerinden biridir. Necip Fazıl'ın söylemlerinde ve cylemlerindeki mana gücü buralarda aranmalıdır.

Kaynakça

Kısakürek, Necip Fazıl, *Babîâlî*, İstanbul 1999.

Başbuğ Velîlerden 33-Altın Silsile, İstanbul 2006.

Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu, İstanbul 1997.

Çile, İstanbul 1995.

Çöle İnen Nur, İstanbul 1992.

Esselam, İstanbul 1997.

O ve Ben, İstanbul 1994.

Rapor 1-3, İstanbul 1993.

Tanrı Kulundan Dinlediklerim, İstanbul 1994.

Veliler Ordusunda 333-Halkadan Pırlantalar, İstanbul 2007.

Baz, İbrahim, *Abdülhakim-i Arvâsî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, AÜSBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1996.

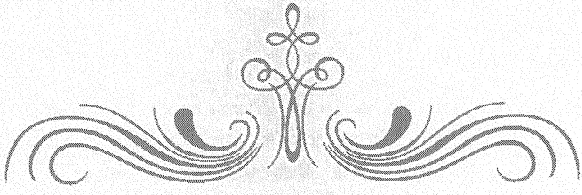
....."Bir Derviş Olarak Necip Fazıl Kısakürek" *Yenişafak*, 22 Mayıs 1998.

....."Necip Fazıl Kısakürek (ö.1983) ve Tasavvuf", *Tasavvuf*, Ocak-Haziran 2003, sy. 10.

.....21 Nisan 2001 Tarihinde Rasim Özdenören ile yapılan özel görüşme notları.

Uçan, Hilmi, "Tasavvufun Değiştirici Yönü. Necip Fazıl ve Ehl-i Sünnet Anlayışı", *Hece* (Necip Fazıl Özel Sayısı), Ocak 2005, sy. 97.

21 Nisan 2001 Tarihinde Rasim Özdenören ile yapılan özel görüşme notları.

SEYYİD SİBĞATULLAH ARVASI'NİN
DİLİNDEN
SEYYİD TÂHÂ-İ NEHRÎ

Öğr. Gör. Mehmet Saki ÇAKIR

